

## Jean GUITTON – neustále hľadanie pravdy

### K základnej podstate

Moderná veda (hlavne prírodné vedy, ale aj matematická logika) nám prinášajú nečakané podnety i dramatické poučenia. Kvantová teória súčasnej fyziky naznačuje, že priestor i čas sú iba abstraktné ilúzie, korpuskulárne a vlnové vlastnosti sú komplementárne. Náš svet sa ukazuje ako výraz rozbitej symetrie, ktorá sa prejavuje v energetických poliach (ako súbor účinkov), ktoré medzi sebou neustále reagujú. Pozorujeme iba efekty spôsobené vzájomnými interakciami. Akoby realita sama o sebe ani neexistovala, jej prejavy vnútorne súvisia a závisia aj od spôsobu pozorovania. Metodológia matematického myslenia odhalila, že ani matematika si nemôže byť istá sama sebou. Každý axiomatický systém nesie so sebou principiálnu nerozhodnuteľnosť (vždy tam môžu existovať tvrdenia, o ktorých pravdivosti – nepravdivosti sa nedá v tomto systéme rozhodnúť). Už v najzákladnejšej podstate poznávanej prírody svojím intelektom tušíme neohraničenú dokonalosť príčin aj zmyslu celého vesmíru.

Francúzsky mysliteľ a filozof **Jean Guilton** (18. 8. 1901 – 21. 3. 1999) sa v intelektuálnom zápase rôznych ideí dopracoval k presvedčeniu, že *náš vesmír spočíva na skrytom poriadku, na určitej štrukturálnej rovnováhe, ktorá má v sebe niečo podivuhodné, niečo krásne*. Vytušil, že celý vesmír je akoby naplnený inteligenciou, zacielený smerom hmota – vedomie – duch. *Vesmír skrýva tajomstvo abstraktnej elegancie, tajomstvo, v ktorom materiálnosť znamená málo... Realita nie je iba výtvorom z hmoty, ale aj produktom ducha*. V zdanlivom chaose sa vynára obdivuhodný systém, zmysluplné nadzmyslové Tajomstvo.



### Náčrt osudu

Mladý **Jean** bol vychovávaný v hlbokoj kresťanskej viere, ale v prostredí kritického myslenia. Po matke zdedil určitú aktivitu pre pokrok, po otcovi zase stabilitu tradičných zásad. Napriek koreňom náboženského prostredia túžil po filozofickej nezávislosti. Študoval na lýceu a École Normale Supérieure v Paríži. Po získaní doktorátu filozofie (1933) vyučoval na viacerých lýceách vo Francúzsku. Univerzitným profesorom sa stal (1938) v Montpellieri, neskôr pôsobil v Dijone (1948–1954). Od roku 1955 **Guilton** prednášal na parížskej Sorbonne. Získal Veľkú cenu literatúry (1954) a bol menovaný za člena Francúzskej akadémie vied (1961). Ako jediný laik bol pozorovateľom II. vatikánskeho koncilu (1962–1965). Po roku 1970 dopĺňal v Creuse svoju filozofickú tvorbu maľovaním i kontempláciou.

### Moderné osvetlenie



Vie sa o ňom, že rád „filozofoval nahlas“. *My sme samostatným obrazom Boha...* Intenzívne rozvíjal svoj duchovný život aj v nemeckom zajateckom tábore (1940–1945). Napísal celý rad významných diel (okolo 55 kníh): *Eseje o ľudskej láske* (1946), *Pascal a Leibniz* (1951), *Časová existencia* (1948), *Učiť sa žiť a myslieť* (1957), *Mlčanie o podstatnom* (1984), *Môj filozofický závet* (1997). Hľadal podstatné idey, od Bergsona sa naučil udržať si od javov určitý odstup, od Teilharda de Chardin získal presvedčenie o zmysle zjednocovania. **Guilton** filozfoval smerom do ticha intimity, k stretnutiu s tajomstvom. *Mať pravdivé, absolútne pravdivé myšlienky, to je ťažké a to je krásne... Čím viac nachádzam, tým viac hľadám... Základom hľadania nie je indiferentnosť, ale záujem, láska k pravde... Niečo dokázať to ešte neznamená mať vieru. Veriť neznamená ešte milovať*.

*Mysliaci živočích má na osvietenie cesty do tieňov, na prispôbenie sa smrti len dve svetlá: jedno sa menuje náboženstvo, druhé veda*. **Jean Guilton** vnímal celý vesmír ako úžasnú pavučinu informácií, ktorá naznačuje smerom veda – filozofia – náboženstvo. Zmysel kozmického života a ľudského vedomia kládol do postupnej produkcie a oslobodenia poznávania. *Vesmír je rozľahlá*

*myšlienka...* Dvadsiate storočie rozmachu vedy, ale aj pohrdania ľudskými životmi vo svetových vojnách a koncentračných táboroch, nechal pretaviť do nevyhnutnosti kríža, ktorý premieňa scetné podoby ľudskej namyslenosti na hodnoty väčšej zodpovednosti činnejšej láskavejšej slobody moderného človeka.

### Fyzika hmoty – pole účinkov

*Faktu sa dá len málo veriť, ak nechápeme jeho zmysel.* Pri dost' hlbokom pohľade na svet materiálnych vecí zistíme, že základom nie je niečo stabilné, ale všetko je neustály pohyb, všetko sa mení a transformuje. Zdá sa, že je to prázdno a mnohosť. **Jean Guilton** pochopil, že základná realita je nepoznateľná. *Všetko, čo veríme o priestore a čase, všetko čo si predstavujeme o rozmiestnení predmetov a kauzalite príčin, čo si môžeme myslieť o deliteľnom charaktere vecí vo vesmíre, všetko to je len obrovská a neustála halucinácia, ktorá pokrýva skutočnosť neprievitným závojom.* Vesmír sa javí fyzikom ako určitá informačná sieť so skrytým inteligentným systémom, v ktorom vedomie pozorovateľa zasahuje do existencie pozorovaného predmetu až tak, že sa stráca zásadná odlišnosť medzi hmotou, vedomím i duchom a splýva do jednotnej tajomnej interakcie. Siluetu týchto abstraktných podstát možno zachytiť len matematicky. Toto poznanie naznačuje, že *ten neznámy ukrytý za kozmom je prinajmenšom hypermatematickou inteligenciou ktorá kalkuluje a produkuje vzťahy, takže musí byť typom abstraktným a duchovným.*



### Rozumná viera zjavenia

*Viera nemá strach pred rozumom, je vlastne priateľkou rozumu.* Boh je prvý predmet viery a posledný predmet rozumu. *Naše zjednotenie s Bohom je to najintímnejšie, čo v sebe máme.* **Guilton** vydal 8-zväzkové dielo *Moderné myslenie a katolicizmus, Problém Ježiša, Rozdelený Kristus, Cirkev a Evanjelium, Cirkev a laici.* Trvalo sa zaujímal o ekumenické hnutie, ktoré chápal ako zmysel ľudských dejín. Katolicizmus (vyzdvihuje rozum, slobodu, kritiku, a požaduje vieru, obetovanie intelektu, akceptovanie nepreniknuteľných mystérií, rozvíja vedomie ľudskej dôstojnosti a vyžaduje pokoru, rehabilituje ľudskú telesnú lásku a odporúča čistotu, hlása šťastie a rozvoj človeka, pričom ukazuje Krista na kríži) vhodný pre masy i elity, mu bol orientačným smerom a základnou štruktúrou pre toto zjednocovanie. Snažil sa vytvoriť súlad medzi ľuďmi slabšej viery a veriacimi bez perspektív. Naznačil účinok orientácie pravda – modlitba – svedectvo – jednota s trpezlivosťou pre svetlo a lásku v nádeji vo víťazstvo Dobra. *V cirkvi nachádzam zjednotenie toho, čo najviac milujem: génia a svätosť, rozumnosť a lásku.*

### Údiv z mlčania o Bohu



Človek je vždy neveriacim celých sérií bohov. Naše predstavy o vlastnostiach najvyššej Bytosti sú veľmi rôznorodé a nekompatibilné. Už sa nedá veriť v Boha zo zvyku. Jean Rostand (1894–1977), francúzsky vedec, ponúkal: „Neverím v Boha a neustále som nútený na neho myslieť.“ **Jean Guilton** bol presvedčený (*Boh a veda*, 1991), že *hmota je vytvorená z ducha, vedie nás priamo ku kontemplácii Boha.* Naše túžby po tom, čo je pravdivé sú stále neuspokojené. Je potrebné urobiť moderný výklad vzájomných protikladov v celom ich spektre. *Keby som nemal ťažkosť veriť, verím, že by som neveril... Pochybujem, teda Boh existuje.* Absolútno – základný princíp bytia a ducha sa zjavuje ako myslíaca a milujúca Bytosť, ktorá má vôľu. *Boh je transcendentný, osobný, slobodný, stvoriteľ... Boh chce, Boh hovorí. Boh miluje.* Ak chceme duchovne vnímať Boha, je potrebné sa myšlienkovito aktivizovať a skúsiť sa povzniesť k univerzálnosti jednotného princípu napriek pestrej rôznorodosti reálnej skutočnosti. *Boh je niekto, ku komu sa možno modliť.* **Guilton** vyjadril svoje presvedčenie: *Som starý kresťanský platonik, augustinián, ako sa hovorí. Na začiatku som viac menej skeptický, ako všetci. Potom pochopím, že to nie je ono a že pravdy jestvujú, predovšetkým to, že myslím, som, žijem, a matematika a biológia*

*atď. Ak jestvujú odôvodnené pravdy, jestvuje absolútne kritérium a základná príčina týchto právd. Existuje teda prvotná a absolútna Pravda. Byť duchom znamená žiť v srdci tejto Pravdy, v odblesku tejto Pravdy, v živote, ktorý je neustávajúcim pohybom smerujúcim k tejto Pravde. No čo nie je pravda, nejestvuje. Pravda je opravdivé bytie. Takže táto prvotná Pravda je samotné Bytie. A je večná. Všetko toto je evidentné. Žiaľbohu, ak stačí minúta na to, aby to človek povedal, treba dvadsať rokov premýšľania, aby to pochopil. Naznačil aj možnú budúcnosť: Veda a viera budú v 21. storočí sláviť zmierenie. Rozum sa stane veriacim a viera rozumnejšou. Zatvor oči a uvidíš.*

### S kresťanskou pokorou

Vedel, že debata o Bohu spája všetky tradície, všetky filozofie, všetky náboženstvá, všetky národy, jazyky, rasy i štáty. *Pojem osoby a pojem slobody tvoria jeden celok s pojmom osobného Boha.* Historickú pravdivosť geniálneho posolstva biblickej zvesti (reč na hore, zmŕtvychvstanie Ježiša) zobral **Jean Guilton** za základ kresťanského náboženstva, za principiálny dôvod pre vierohodnosť viery. *Odnímate nadprirodzeno a kresťanstvo je prázdnota.* Nepovažoval sa za príliš dobrého kresťana, lebo si uvedomoval, že mu chýba hlbšie prežívanie lásky. Zabúdal na modlitbu, nemal čas prejavovať láskavosť. *Skutočne milovať znamená byť zjednotený so stále živým Kristom.* Ťažko sa zmieroval s tým, že k Bohu sa dostávame prostredníctvom človeka, kde súcitiť a nezištná obeta sú nevyhnutné prejavy tajomstva lásky. Uznal: *Pokora, cesta k pravde, ktorá vedie do života.* Otvor oči a pochopíš.



### Odkaz

**Jean Guilton**, systémovo mysliaci a veriaci voľnomyšlienkar, nenapodobiteľný šibal prefíkanosti a úprimnosti, sa snažil svojím filozofickým dielom vyjadriť prítomnosť neviditeľného ducha zastretého príliš viditeľnou hmotou. Pretože nevidíme veci také, aké sú naozaj vo svojej podstate, treba vystúpiť vyššie, viac vnímať duchovné formy. Oznamoval, že o podstatnom sa stále mlčí, lebo to podstatné sa nám zdá neznesiteľné. Ukázal, že náboženstvo sa neprotiví intelektu, vede, pokroku. Odhalil, že rozmanitosť a rast sú známky existencie, stálosť a identita sú znaky bytia. Obohatil kresťanskú vieru o moderné hodnoty, ktoré svet objavuje v scestných podobách. Odmietol ateistický humanizmus, antropologický panteizmus, syntézu nihilizmu a liberálnej aktivity. Vnímal ľudskú inteligenciu ako zdroj pevnej viery, považoval zodpovednú vedu za priblíženie k Pravde. Spoznal: *Všetci držíme nekonečno vo svojich dlaniach.* Uvidel: *Naša existencia je drámou, v ktorej sa hrá o večnosť.* Vybadal: *Človek sa musí rozhodnúť medzi absurditou a tajomstvom.* Ukázal: *Všetko, čo je ľudské, túži po univerzálom.*



Ukázal nám postavenie bližšie k vrcholným premenám s nezvyčajným významom. **Jean Guilton** bol filozofickým sprostredkovateľom medzi náboženstvom a vedou, mostom medzi tichom intimitou a osobným svedectvom, spojivom radosti a plnosti života s ľudskou bolesťou a smrťou. Svojimi nábožensko-filozofickými úvahami vrhal siete na väčšiu hĺbku (nevyhýbal sa odriekaniu, svedomito núkal vysvetlenia rozdelené na povrchu, ale spojené v hĺbke, obohacoval vieru o podstatné moderné hodnoty). *Vždy sa pomstí to, keď sa mlčky pozabudne na podstatné.* Hľadal (premýšľal, veril, poznával) a vnímal pravdu ako neznesiteľné svetlo nepríjemnej istoty pre dôkladnú vieru.

Dušan Jedinák

